

ЦЕНТР
українсько-європейського
наукового співробітництва

АКАДЕМІЧНА ДОБРОЧЕСНІСТЬ, ВІДКРИТА НАУКА ТА ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ: ЯК СТВОРИТИ ДОБРОЧЕСНЕ ОСВІТНЄ СЕРЕДОВИЩЕ

Збірник есе програми підвищення кваліфікації

18 вересня – 18 жовтня 2023 року

Львів – Торунь
Liha-Pres
2023

УДК 37.014+001+004.8(062.552)

А 38

Цей посібник є результатом проєктів ERASMUS-JMO-2021-HEI-TCH-RSCH-101048055 – «AICE – With Academic integrity to EU values: step by step to common Europe» та ERASMUS-JMO-2022-HEI-TCH-RSCH-101085198 «OSEE – Open Science and Education in Europe: success stories for Ukrainian academia».

Підтримка Європейською Комісією підготовки цієї публікації не означає схвалення її змісту, який відображає лише погляди авторів, і Комісія не може нести відповідальність за будь-яке використання інформації, що міститься в ній.

Co-funded by
the European Union

Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище : збірник есе програми підвищення кваліфікації / упорядники: А. Артюхов, М. Віхляєв, Ю. Волк. 18 вересня – 18 жовтня 2023 року. – Львів – Торунь : Liha-Pres, 2023. – 524 с.

Ця книга є збірником есе учасників програми підвищення кваліфікації «Академічна доброчесність, відкрита наука та штучний інтелект: як створити доброчесне освітнє середовище». Вона буде корисна усім зацікавленим в дослідженні феномену академічної доброчесності в освітній і науковій діяльності закладів освіти і наукових установ

Весь контент цієї книги доступний за ліцензією Creative Commons Зазначення Авторства 4.0 Міжнародна (CC BY 4.0), якщо не вказано інше

ISBN 978-966-397-345-6

ЯКИМИ МАЮТЬ БУТИ САНКЦІЇ ЗА ПОРУШЕННЯ АКАДЕМІЧНОЇ ДОБРОЧЕСНОСТІ?

Опришко Т. С.

*кандидатка наук із соціальних комунікацій, директорка бібліотеки
Київський університет імені Бориса Грінченка
м. Київ, Україна*

Останніми роками в Україні тема академічної доброчесності постійно у всіх освітян на устах. Проходить безліч всеукраїнських конференцій, обговорень, нарад на тему впровадження принципів академічної доброчесності в ЗВО України. Жодна акредитація освітньої програми не відбувається без обговорення цього питання. У цьому процесі, як правило, університетські бібліотеки є рушіями впровадження принципів академічної доброчесності, проводячи вагому просвітницьку роботу серед студентства щодо коректного цитування та уникнення недоброчесних практик і плагіату, а також перевірки студентських робіт на виявлення текстових збігів відповідними сервісами.

Проте за роки роботи в бібліотеці Університету і перебування «в цій темі», я ще жодного разу не стикалася із реальним покаранням (відрахування з вузу або позбавлення диплому) за порушення академічної доброчесності. У моїй практиці був випадок, коли роботу студентки нашого університету запозичила студентка університету з іншого міста. Ми змогли довести першість роботи (у нас студентські роботи завантажуються в Базу випускових робіт, де чітко видно дату завантаження), проте, студентку іншого вузу не позбавили диплому, оскільки наші студентські роботи тоді не були викладені у відкритий доступ і ректорат їхнього вузу послався у листі на це (що робота їхньої студентки була перевірена системою Unischek, яка не виявила збігів і співпадінь. Де насправді був витік інформації і як людина вкрала роботу нашої студентки, ми так і не дізналися).

Ми багато разів у пресі зустрічали інформацію про виявлений плагіат у роботах високопосадовців та депутатів, проте, у кращому разі вони відмовлялися від диплому, а в гіршому – просто ігнорували звинувачення і не несли жодного покарання [1, 2].

Також у моїй практиці були випадки, коли шановані науковці, іноді навіть академіки, подавали майже ідентичний текст наукової статті, змінивши лише назву, до різних видань для публікації. І якщо обидва видання статтю встигли опублікувати, уже між виданнями розпочиналася дискусія, кому ж відкликати статтю із випуску, а кому

залишати, а сам автор обмежувався лише усним застереженням, що так робити не можна.

На мою думку, необхідно розробити і впровадити на державному рівні конкретні санкції за порушення академічної доброчесності, з обов'язковим публічним розголосом цих випадків у соціальних мережах. Слід також розробити загальні рекомендації для університетів, як діяти у разі виявлення фактів недоброчесності і затвердити їх Міністерством освіти і науки України. Наприклад, за виявлення суттєвих модифікацій в тексті (білих знаків, заміни літер тощо), які свідчать про свідоме намагання обійти антиплагіатні системи, здобувача слід позбавити права захисту такої роботи взагалі. Прописати всі види порушень і санкції за них. І впровадити в роботу всіх ЗВО України. Наразі ж в Україні діють нормативні документи лише про впровадження принципів академічної доброчесності, проте відсутні чіткі інструкції щодо покарання за порушення цих принципів.

За допомогою ChatGPT я спробувала знайти всі документи за відповідною темою, проте пошук, на жаль, не дав бажаного результату. Ось список літератури, який він мені запропонував, що може бути корисним для дослідження теми: «Санкції за порушення академічної доброчесності в Україні» [3]:

1. Міністерство освіти і науки України (офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України, де можна знайти закони та нормативні акти, пов'язані з академічною доброчесністю).

2. Закон України «Про освіту» (Закон України, який містить положення про порушення академічної доброчесності та санкції за них).

3. Розгорнутий аналіз академічної доброчесності в українських університетах та сучасні підходи до її забезпечення (стаття або дослідження, яке досліджує академічну доброчесність в Україні та заходи для її підвищення).

4. Європейська хартія з якості вищої освіти (документ, який містить засади академічної доброчесності, які Україна включила в свою освітню систему).

5. Академічний плагіат в Україні: обставини, наслідки, шляхи подолання (дослідження або стаття, яка розглядає проблему академічного плагіату в українських університетах).

6. Процедура розгляду скарг та жаліб на порушення академічної доброчесності в університетах України (стаття або дослідження, яке описує процедуру розгляду скарг та санкцій у разі порушення академічної доброчесності).

7. Досвід впровадження сучасних підходів до забезпечення академічної доброчесності в українських університетах (дослідження або стаття, що розглядає практичні приклади та рекомендації для забезпечення академічної доброчесності).

8. Академічна доброчесність: міжнародні стандарти та найкращі практики (матеріали та стандарти від міжнародних організацій, які регулюють академічну доброчесність).

Згадані вище документи не містять опису видів порушень академічної доброчесності та рекомендацій щодо відповідного покарання за кожне із них, лише порядок розгляду скарг.

Відтак, на мою думку, розробка нормативних документів на державному рівні щодо санкцій за порушення академічної доброчесності є актуальним питанням сьогодення.

Список посилань

1. Кива захистив дисертацію. Чи стане він кандидатом наук. *BBC News Україна*. 2021. 21 квітня. URL: <https://www.bbc.com/ukrainian/news-56872823> (дата звернення: 11.10.2023).

2. Словінська І. Плагіат містять до 90% дисертацій в Україні – активістка ініціативи «Дисергейт». *Суспільне Культура*. 2023. 23 березня. URL: <https://suspilne.media/422880-plagiat-mistat-do-90-disertacij-v-ukraini-aktivistka-iniciativi-disergejt/> (дата звернення: 12.10.2023)

3. OpenAI. ChatGPT [Велика мовна модель]. 2023. URL: <https://chat.openai.com/chat> (дата звернення: 12.10.2023).

Додаток

Питання до чату:

Який механізм позбавлення диплому про вищу освіту у разі виявлення плагіату в роботі?

Позбавлення диплому про вищу освіту у разі виявлення плагіату в дипломній роботі може відрізнятись в різних країнах і установах. Ось загальні кроки, які можуть бути вжиті:

1. Розслідування: Університет або інша освітня установа, яка виявила випадок плагіату, зазвичай проводить розслідування. Це може включати в себе перевірку роботи на плагіат за допомогою спеціальних програм, аудиторських комісій або інших методів.

2. Повідомлення студента: Після виявлення плагіату студент повідомляється про це. Це може бути зроблено письмово або в усній формі.

3. Призначення аудиту: У залежності від положень установи, студенту може бути надана можливість пояснити або відстоювати свої дії перед аудиторською комісією або іншими компетентними органами.

4. Визначення покарання: Після проведення розслідування і прослухання студента, установа визначає покарання. Це може бути різними заходами, включаючи позбавлення диплому про вищу освіту, пониження оцінки за роботу, дискваліфікацію від подальшого навчання або інші санкції.

Чи відомі тобі випадки позбавлення диплому про вищу освіту в Україні за виявлений плагіат в уже захищеній дипломній роботі?

На жаль, моя база даних обмежена інформацією, яка була доступна до вересня 2021 року, і я не маю можливості надавати актуальну інформацію про конкретні події, що могли статися після цієї дати, включаючи випадки позбавлення диплому про вищу освіту в Україні через виявлений плагіат в уже захищеній дипломній роботі.

Проте в Україні і в інших країнах існують правила та процедури для розгляду скарг на плагіат та прийняття відповідних заходів. Університети та вищі навчальні заклади мають свої політики та правила, що стосуються плагіату та покарань за нього. Якщо студент виявляється винним у плагіаті вже після захисту дипломної роботи, то університет або інша освітня установа може вжити відповідних заходів у рамках своєї політики.

Для отримання актуальної інформації про конкретні випадки позбавлення диплому через плагіат в Україні рекомендується звертатися безпосередньо до відповідних університетів або до Міністерства освіти та науки України для отримання найновішої інформації та консультацій.

Наведіть приклади резонансних випадків в Україні виявлення плагіату в захищених дисертаціях.

Деякі прикладів резонансних випадків виявлення плагіату в захищених дисертаціях в Україні:

1. Скандал із плагіатом Міністра оборони України: У 2012 році виявили плагіат у дисертації Дмитра Саламатіна, який на той момент обіймав посаду Міністра оборони України. Його дисертація була захищена в Національній академії оборони України. Після розголошу цього скандалу Саламатін подав у відставку.

2. Скандал із плагіатом у роботі Олега Бабенка: У 2013 році стало відомо, що докторську дисертацію Олега Бабенка, який був керівником Генерального прокурора України, було написано з використанням чужого матеріалу без належних посилань. Цей скандал також викликав гучну реакцію громадськості та подальші дії.

3. Віктор Янукович: У 2014 році після відсторонення Віктора Януковича від посади Президента України в мережі з'явилися звинувачення у плагіаті в його дисертації, написаній на тему «Управління організаційними змінами.» Ця справа також викликала обговорення та розслідування.

Ці випадки показують, що плагіат в дисертаціях може призвести до серйозних політичних та суспільних наслідків і викликати гучну реакцію громадськості та ЗМІ в Україні.

Чим закінчилася історія захисту кандидатської дисертації Іллі Киви? ChatGPT

На момент завершення моєї бази даних в вересні 2021 року не було інформації про захист кандидатської дисертації Іллі Киви або будь-якого скандалу чи розслідування щодо плагіату в його дисертації. Будь-які подальші події, що сталися після цієї дати, мені не відомі.

Для отримання актуальної інформації щодо дисертації Іллі Киви та її захисту рекомендую звертатися до відповідних університетів чи освітніх установ, де він отримував свою освіту, або до відповідних джерел новин та публікацій.

Склади будь ласка список літератури до теми: Санкції за порушення академічної доброчесності в Україні.

Звісно, ось список літератури, який може бути корисним для дослідження теми «Санкції за порушення академічної доброчесності в Україні». Будь ласка, врахуйте, що доступність конкретних джерел може змінюватися з часом, тому рекомендується перевіряти актуальність інформації на момент вашого дослідження:

1. Міністерство освіти і науки України. (Офіційний веб-сайт Міністерства освіти і науки України, де можна знайти закони та нормативні акти, пов'язані з академічною доброчесністю).

2. Закон України «Про освіту». (Закон України, який містить положення про порушення академічної доброчесності та санкції за них).

3. Розгорнутий аналіз академічної доброчесності в українських університетах та сучасні підходи до її забезпечення. (Стаття або дослідження, яке досліджує академічну доброчесність в Україні та заходи для її підвищення).

4. Європейська хартія з якості вищої освіти. (Документ, який містить засади академічної доброчесності, які Україна включила в свою освітню систему).

5. Академічний плагіат в Україні: обставини, наслідки, шляхи подолання. (Дослідження або стаття, яка розглядає проблему академічного плагіату в українських університетах).

6. Процедура розгляду скарг та жаліб на порушення академічної доброчесності в університетах України. (Стаття або дослідження, яке описує процедуру розгляду скарг та санкцій у разі порушення академічної доброчесності).

7. Досвід впровадження сучасних підходів до забезпечення академічної доброчесності в українських університетах. (Дослідження або стаття, що розглядає практичні приклади та рекомендації для забезпечення академічної доброчесності).

8. Академічна доброчесність: міжнародні стандарти та найкращі практики. (Матеріали та стандарти від міжнародних організацій, які регулюють академічну доброчесність).

Залежно від обсягу та глибини вашого дослідження, ви можете розширити цей список літератури та включити інші джерела, які відповідають вашим потребам.

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-345-6-144>

СТВОРЕННЯ ДОБРОЧЕСНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Остапенко Р. М.

*кандидат економічних наук, доцент,
доцент кафедри обліку, аудиту та оподаткування
Державний біотехнологічний університет
м. Харків, Україна*

Створення доброчесного освітнього середовища є важливою частиною ефективного навчання та розвитку учнів. Освітнє середовище, у якому панує порядок, організація та повага, сприяє прогресу державної академії, розвитку соціальних навичок і позитивній атмосфері в школі або навчальному закладі.

Хотілось би ширше розглянути роль та інноваційність доброчесного освітнього середовища, основні принципи його створення, а також різні аспекти, включно з фізичним середовищем, міжособистісними стосунками.

Як то кажуть, «чистота – запорука успіху». На перший погляд це може здатися простим крилатим висловом, але коли йдеться про освітнє середовище, він має глибокий сенс. Створення доброчесного освітнього середовища відіграє ключову роль в ефективності поточного процесу та забезпеченні сприятливої атмосфери для всіх учасників.

Доброчесне освітнє середовище – це найприємніший мікроклімат, у якому учні почуваються комфортно і можуть максимально ефективно навчатися. Коли в класі чи школі панує порядок і повага, це створює умови для якіснішої освіти та розвитку учнів. У такому середовищі створені умови для навчання, розвитку дисципліни та формування цінностей справедливості й відповідальності.

Освітнє середовище має безпосередній вплив на навчальний процес і виховну діяльність. Коли учень оточений доброчесністю, це стимулює його академічну мотивацію та забезпечує введення знань. Навпаки, хаос і плутанина можуть бути наслідком навчання та створення